

Łukasz Piebiak

POWRÓT POSTĘPOWANIA ODREBNEGO W SPRAWACH GOSPODARCZYCH – W ODPOWIEDZI NIEKTÓRYM KRYTYKOM

Wstęp

Dnia 7 listopada 2019 r. weszła w życie zasadnicza część nowelizacji ustawy *Kodeks postępowania cywilnego*, w tym przepisy przywracające kodeksowi postępowanie odrębne w sprawach gospodarczych¹. Na etapie projektu zamierzenia legislacyjne Ministerstwa Sprawiedliwości zostały poddane szerokim konsultacjom wewnętrznym (w ramach MS i pomiędzy ministerstwami) oraz zewnętrznym w ramach rządowego procesu legislacyjnego, a pokaźna liczba przedstawionych opinii (częstokroć bardzo kompleksowych) wpłynęła w sposób znaczący na kształt przedłożenia² oraz ostateczną treść aktu normatywnego³. Pomimo tego, jak również stosunkowo krótkiego okresu funkcjonowania przywróconego postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych, a często wręcz przed „zderzeniem się” wprowadzonych przepisów z rzeczywistością (posługując się językiem nieco bardziej formalnym: przed ich praktyczną weryfikacją), pojawiły się głosy krytyczne, niemal w pełni kwestionujące zasadnicze założenia, jakimi kierowano się planując zmiany we wspomnianym obszarze [Ojczyk 2019]. Taki stan rze-

---

Mgr ŁUKASZ PIEBIAK, sędzia, Instytut Wymiaru Sprawiedliwości; ul. Krakowskie Przedmieście 25, 00-071 Warszawa, Polska; e-mail: l.piebiak@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-5771-6921>

¹ Ustawa z dnia 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy – *Kodeks postępowania cywilnego* oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 1469.

² Zob. Przebieg prac legislacyjnych przed przyjęciem projektu przez Radę Ministrów, <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12305652> [dostęp: 28.03.2020].

³ Zob. Przebieg prac legislacyjnych na etapie parlamentarnym, <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/PrzebiegProc.xsp?nr=31374> [dostęp: 28.03.2020].

czy zachęca do zestawienia pojawiających się zarzutów z rzeczywistym kształtem obowiązujących przepisów oraz uzasadnieniem ich wprowadzenia⁴.

1. Ratio legis przywrócenia odrębnego postępowania w sprawach gospodarczych

Obserwacja praktyki, w tym analizy bieżącego funkcjonowania sądów powszechnych, także w kontekście skarg napływających do Ministerstwa Sprawiedliwości, doprowadziły do jednoznacznego przekonania o konieczności przywrócenia postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych. Przywrócenia, albowiem dla porządku jedynie przypomnieć wypada, że takowe funkcjonowało na gruncie *Kodeksu postępowania cywilnego*⁵ do dnia 3 maja 2012 r.⁶, kiedy to weszły w życie przepisy m.in. znoszące odrębne postępowanie w sprawach gospodarczych⁷. Czyniąc to ówczasie twierdzono, że przyczyni się to m.in. do uproszczenia i przyśpieszenia postępowania procesowego, a także wzmocnienia systemu egzekucji⁸. Postępowanie to, podlegając oczywiście różnego rodzaju korektom, istniało w zasadniczym zrębie (szczególnych rozwiązań proceduralnych przewidzianych dla spraw gospodarczych) od okresu przedwojennego [Piebiak 2008], by również w okresie PRL funkcjonować jako postępowanie pozasądowe prowadzone przed Państwowym Arbitrażem Gospodarczym i wreszcie powrócić tam, gdzie jego miejsce, czyli do k.p.c. i sądownictwa powszechnego w ramach wyspecjalizowanej struktury sądownictwa gospodarczego – w związku z wej-

---

⁴ *Projekt ustawy – o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Druk nr 3137, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki8ka.nsf/0/166CCC44490F3965C1258384003CD40A/%24File/3137.pdf> [dostęp: 28.03.2020], s. 1n.

⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. *Kodeks postępowania cywilnego*, Dz. U. z 2019 r., poz. 1460 z późn. zm. [dalej cyt.: k.p.c.].

⁶ Zob. k.p.c. w brzmieniu sprzed 3 maja 2012 r.

⁷ Ustawa z 16 września 2011 r. *o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Dz. U. Nr 233, poz. 1381.

⁸ *Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw*, Druk nr 4332 wpłynął 15.06.2011, <http://orka.sejm.gov.pl/proc6.nsf/opisy/4332.htm> [dostęp: 28.03.2020].

ściem w życie dnia 1 października 1989 r. ustawy *o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych*⁹.

Do 3 maja 2012 r. funkcjonowały zatem w polskim porządku prawnym dwie definicje sprawy gospodarczej tj. procesowa definicja sprawy gospodarczej, zwana też definicją sprawy gospodarczej *sensu stricte* [Jakubecki 2010] zawarta w art. 479¹ k.p.c. (w brzmieniu sprzed 3 maja 2012 r.). Zgodnie z tą definicją sprawy, które spełniały kryteria w niej zawarte, podlegały rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych. Druga definicja to definicja systemowa, określana również definicją sprawy gospodarczej *sensu largo* [Naworski 2013, 29-41] zawarta w art. 2 u.s.g., której wypełnienie decydowało o tym, że sprawa podlegała obligatoryjnemu rozpoznaniu przez wyspecjalizowane wydziały gospodarcze (zwane sądami gospodarczymi) wyodrębnione w strukturze niektórych, z reguły zlokalizowanych w większych miastach, sądów rejonowych i okręgowych. Co do zasady wszystkie sprawy rozpoznawane przy zastosowaniu reguł postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych powinny być rozstrzygane w sądach gospodarczych, ale tylko niektóre sprawy z tych rozpoznawanych w sądach gospodarczych podlegały rozpoznaniu według tych specjalnych reguł procesowych – stąd stosunek szczególności tych ostatnich [Flejszar 2007, 27n.; Piebiak i Draniewicz 2007, 3n.].

Zgodnie z brzmieniem art. 479¹ § 1 k.p.c. co do zasady sprawa miała charakter sprawy gospodarczej (podlegała obligatoryjnie rozpoznaniu w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych), jeśli łącznie zaistniały trzy przesłanki: była to sprawa ze stosunku cywilnego; dotyczyła sporu między przedsiębiorcami, a dodatkowo spór mieścił się w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej¹⁰.

Pomimo zniesienia z dniem 3 maja 2012 r. postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych nadal funkcjonowały (i funkcjonują) wyodrębnione wydziały gospodarcze (sądy gospodarcze), tzn. zachowano odrębność organizacyjną pionu sądownictwa gospodarczego, z tym jednak że

---

⁹ Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. *o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych*, Dz. U. Nr 33, poz. 175 z późn. zm. [dalej cyt.: u.s.g.].

¹⁰ Postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 lipca 2000 r., sygn. akt V CKN 1266/00, Lex nr 52390.

sprawy rozpoznawane były przez nie w oparciu o jednolite ze sprawami rozpoznawanymi w wydziałach cywilnych reguły postępowania.

Ratio legis przywrócenia postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych było empirycznie potwierdzone niepowodzenie eksperymentu, jakim w polskiej tradycji prawa cywilnego było (przewidywane przez niektórych, w tym niżej podpisanego [Piebiak 2012]) poddanie od 3 maja 2012 r. wszystkich sporów cywilnych i gospodarczych jednolitym regułom procesowym, które w stopniu oczywistym nie były dostosowane do realiów i potrzeb obrotu gospodarczego¹¹. Według informacji wynikających z danych statystycznych gromadzonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości po zniesieniu odrębnego postępowania w sprawach gospodarczych wpływ spraw do sądów gospodarczych w okresie 2012-2015 wzrósł z 1,44 mln do 1,72 mln spraw w 2015 r.¹², a liczba spraw zaległych wzrosła ze 183 tys. do 238 tys. Spraw¹³. Nie rozwijając w tym miejscu kwestii innych jeszcze przyczyn powyższego stwierdzić należy, że owe obiektywne dane statystyczne obrazują w sposób nie budzący wątpliwości pogorszenie się sprawności działania pionu sądownictwa gospodarczego, co nie mogło pozostać bez reakcji skoro powszechny jest, również w literaturze przedmiotu, pogląd, iż z uwagi na implikacje ogólnospołeczne (poziom bezrobocie, zamożność społeczeństwa, wzrost gospodarczy, itd.) szczególnie sprawy gospodarcze powinny być rozpoznawane sprawnie, bowiem konsekwencje niedostatków w tym obszarze (np. nieudrożnione zatory płatnicze, niepewność korporacyjna, itp.) są zbyt poważne dla dobrostanu społecznego.

Zwiększenie efektywności i sprawności postępowania w sprawach gospodarczych, w oczywistych i nieprzemijających warunkach ograniczoności zasobów, jakie społeczeństwo poprzez finansowanie budżetowe może przeznaczyć na sądownictwo, nakazuje osiągnięcie tych celów także poprzez podwyższenie wymagań nie tylko w odniesieniu do władzy sądowniczej, ale także wobec stron postępowania mając na względzie, że są to podmioty profe-

---

¹¹ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z 27 listopada 2017 r., <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12305652/katalog/12474240#12474240> [dostęp: 20.02.2020], s. 90.

¹² Dane statystyki sądowej Ministerstwa Sprawiedliwości, <https://isws.ms.gov.pl/pl/baza-statystyczna/> [dostęp: 20.02.2020].

¹³ Tamże.

sjonalne, od których można wymagać więcej – oferując im w zamian również więcej, tj. szybszą ścieżkę uzyskania ochrony prawnej w odniesieniu do ich uzasadnionych roszczeń. Tym na poziomie najbardziej ogólnym tłumaczy się nakładanie surowszych wymagań i rygorów procesowych, czy ograniczenia w odniesieniu do przedmiotowego i podmiotowego zakresu postępowania¹⁴.

2. Aktualne postrzeganie definicji sprawy gospodarczej

Zgodnie z obowiązującym art. 458² § 1 k.p.c., sprawami gospodarczymi są te ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej, a także inne sprawy¹⁵, które według założeń ustawodawcy powinny być traktowane jako gospodarcze *sensu largo* i rozpatrywane w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych [Rutkowski 2020] ze względu na ich związek z prowadzoną działalnością gospodarczą oraz specjalizację sędziów orzekających w wydziałach gospodarczych¹⁶.

---

¹⁴ Uzasadnienie projektu, s. 90.

¹⁵ Zgodnie z brzmieniem art. 458² § 1 k.p.c. sprawami gospodarczymi są sprawy: 1) ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej; 2) określone w pkt 1, choćby którakolwiek ze stron zaprzestała prowadzenia działalności gospodarczej; 3) ze stosunku spółki oraz dotyczące roszczeń, o których mowa w art. 291-300 i art. 479-490 ustawy z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek handlowych* (Dz. U. z 2019 r., poz. 505); 4) przeciwko przedsiębiorcom o zaniechanie naruszania środowiska i przywrócenie do stanu poprzedniego lub o naprawienie szkody z tym związanej oraz o zakazanie albo ograniczenie działalności zagrażającej środowisku; 5) z umów o roboty budowlane oraz ze związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych; 6) z umów leasingu; 7) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy prawa lub czynności prawnej; 8) między organami przedsiębiorstwa państwowego; 9) między przedsiębiorstwem państwowym lub jego organami a jego organem założycielskim lub organem sprawującym nadzór; 10) z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego; 11) o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi egzekucyjnemu, którym jest orzeczenie sądu gospodarczego prawomocne lub podlegające natychmiastowemu wykonaniu albo ugoda zawarta przed tym sądem; 12) o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego opartego na prawomocnym lub podlegającym natychmiastowemu wykonaniu orzeczeniu sądu gospodarczego albo ugodzie zawartej przed tym sądem.

¹⁶ Kwestia pojęcia działalności gospodarczej zostanie pogłębiona w dalszej części artykułu.

W doktrynie przepisowi art. 458² § 1 k.p.c. zarzucono, iż zawarta w nim definicja sprawy gospodarczej „z normatywnego i ustrojowego punktu widzenia jest wadliwa, gdyż w § 1 pkt 1 ustawodawca określił sprawę gospodarczą generalnie jako sprawę wynikającą ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej, a w dalszych punktach posłużył się określeniami «zachodzącymi» na tę definicję [...]” [Gudowski 2020].

Z poglądem tym zgodzić się nie sposób, nie tyle z powodu niemożności nakładania się zakresów norm wynikających z pkt. 1 oraz punktów kolejnych (albowiem takowe niejednokrotnie zachodzi), ale z powodu pominięcia przez komentatora nałożonego na prawodawcę obowiązku maksymalnego skrócenia i uproszczenia brzmienia treści normy, przy zachowaniu jej funkcjonalności¹⁷. Co więcej, sam Autor owej uwagi, w dalszej części Komentarza, dokładnie zdaje się odczytywać intencje prawodawcy trafnie stwierdzając, że: „Za w swoisty sposób nadrzędną, uniwersalną definicję sprawy gospodarczej należy uznać tę sformułowaną w § 1 pkt 1 (przyp. art. 458² k.p.c.), wskazującą, że sprawą gospodarczą jest sprawa ze stosunków cywilnych między przedsiębiorcami w zakresie prowadzonej przez nich działalności gospodarczej” [tamże]. Zatem możliwe „zachodzenie” norm wynikających z kolejnych po punkcie pierwszym punktów art. 458² § 1 k.p.c. na tę wynikającą z ogólnej definicji sprawy gospodarczej wyrażonej w punkcie pierwszym nie może być traktowane w kategoriach błędu legislacyjnego, ale świadomego dążenia prawodawcy do zapewnienia pewności prawa i precyzyjnego wskazania zakresu przedmiotowego regulacji zawartej w dziale IIa (tytule VII księgi pierwszej części pierwszej) k.p.c. Tym samym za nietrafne uznać należy zarzuty, jakoby nowa procedura mogła budzić wątpliwości w zakresie kwalifikacji spraw [Ojczyk 2019]. *Notabene* sposób zdefiniowania pojęcia sprawy gospodarczej na gruncie obowiązującego k.p.c. oparty na kryterium przedmiotowo-podmiotowym funkcjonuje od lat i ani w litera-

---

¹⁷ Zob. § 25 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. z 2016 r., poz. 283), który stanowi, iż: „Przepis prawa materialnego powinien możliwie bezpośrednio i wyraźnie wskazywać kto, w jakich okolicznościach i jak powinien się zachować (przepis podstawowy)”.

turze przedmiotu ani w praktyce sądowego stosowania prawa nie sprawiał poważniejszych problemów¹⁸.

Kolejnym zarzutem kierowanym w stosunku do definicji zawartej w art. 458² k.p.c. jest fakt, iż pojęciem sprawy gospodarczej objęto po nowelizacji również wszystkie sprawy z umów o roboty budowlane i leasingu oraz przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy wskazując, że prowadzi to do objęcia odrębnym postępowaniem w sprawach gospodarczych osób fizycznych, które poręczyły dług spółce bądź zawarły umowę na budowę domu¹⁹. Z zarzutem tym również nie sposób się zgodzić. Twórcy projektu na etapie prac legislacyjnych przeanalizowali zasadność objęcia wyżej wymienionych kategorii spraw postępowaniem odrębnym w sprawach gospodarczych. Rezultatem analiz był wniosek o konieczności poszerzenia katalogu spraw gospodarczych o niektóre sprawy ze stosunków prawnych wiążących się zasadniczo bezpośrednio z obrotem gospodarczym, choć niekoniecznie dotyczących wyłącznie przedsiębiorców. Do kategorii takich spraw zaliczono właśnie sprawy: 1) z umów o roboty budowlane oraz ze związanych z procesem budowlanym umów służących wykonaniu robót budowlanych; 2) z umów leasingu; 3) przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy, także posiłkowo lub solidarnie, z mocy ustawy lub czynności prawnej.

Już na tym etapie wskazywano, że w przypadku umów o roboty budowlane, co do zasady stronami stosunku prawnego (a zatem potencjalnie również procesu) będą przedsiębiorcy, co bez wątplenia, również w oparciu o definicję z art. 458² § 1 pkt 1 k.p.c., prowadzić musiałyby do rozpoznawania takich spraw jako gospodarczych, a można przyjąć założenie, że będą to z reguły sprawy bardziej skomplikowane i trudniejsze, niż sprawy z udziałem przedsiębiorcy po jednej tylko stronie²⁰. Niemniej jednak celowym jest objęcie definicją sprawy gospodarczej, a tym samym katalogiem spraw gospodarczych, wszystkich postępowań dotyczących robót budowlanych niezależnie od statusu stron tegoż postępowania (posiadania statusu przedsiębiorcy) ze względów pragmatycznych, tj. wykorzystania wyższej przeciętnie

---

¹⁸ Uzasadnienie projektu, s. 94.

¹⁹ Opinię taką wyraził M. Dziurda, w: Ojczyk 2020.

²⁰ Uzasadnienie projektu, s. 95.

kompetencji sędziów orzekających w wydziałach gospodarczych, niż tych orzekających w wydziałach cywilnych (związanej przede wszystkim z częstszym dotychczas rozstrzygnięciem tego rodzaju sporów) – na co zwrócono wyraźnie uwagę w uzasadnieniu projektu („nabyta przez sąd gospodarczy specjalizacja powinna zostać spożytkowana we wszystkich sprawach o roboty budowlane²¹”). Twórcy projektu również wyraźnie wskazali, iż tożsama motywacja kierowała nimi przy podejmowaniu decyzji co do zaliczenia wszystkich spraw z zakresu umowy leasingu do spraw gospodarczych²².

Wreszcie, do spraw rozpatrywanych w postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych zaliczono również sprawy przeciwko osobom odpowiadającym za dług przedsiębiorcy – zarówno jeśli chodzi o odpowiedzialność wyłączną, jak też o odpowiedzialność solidarną lub posiłkową. Decyzję tę prawodawca podjął w oparciu o założenie, że „choć osoba odpowiadająca za dług przedsiębiorcy może sama nie być przedsiębiorcą, to dług ten wynika już bezpośrednio z działalności gospodarczej prowadzonej przez tego przedsiębiorcę”²³.

3. Pragmatyczne podejście ustawodawcy

Do uwag o pragmatycznym, a nie dogmatycznym charakterze nowelizacji, *in toto*, ale też specyficznie w obszarze zakresu przedmiotowego kognicji sądów gospodarczych, dodać należy niezmiernie istotne z praktycznego punktu widzenia uniknięcie sporów kompetencyjnych pomiędzy wydziałami sądu (lub nawet sądami, jeżeli w danych sądzie nie został utworzony wydział gospodarczy: sytuacja nader częsta wobec stosunkowo rządziej sieci sądów gospodarczych na poziomie zarówno sądów rejonowych, jak i okręgowych) związanych czy to z rozbieżnościami zdań co do związku

---

²¹ Co więcej, wskazano, iż: „Umowa o roboty budowlane z reguły pociąga za sobą zawarcie szeregu innych umów służących jej wykonaniu, przy czym służą one nie tylko budowie *sensu stricto*, lecz przeprowadzeniu całego procesu budowlanego (łącznie z usługami polegającymi na przeprowadzeniu pomiarów geodezyjnych, badań geologicznych bądź inwentaryzacji powykonawczej). Ze względu na ścisły związek takich spraw z umową o roboty budowlane, na podstawie której przebiega proces budowlany, sprawy z takich umów także winny się stać sprawami gospodarczymi”. Zob. tamże.

²² Tamże.

²³ Tamże, s. 96.

sporu z prowadzoną działalnością gospodarczą (przykładowo: umowa o budowę domu, w którym będzie przez przedsiębiorcę wpisanego do ewidencji działalności gospodarczej prowadzona działalność gospodarcza), czy też (częście) w zakresie statusu przedsiębiorcy (np. zakończone częstokroć wypowiedziami Sądu Najwyższego spory o przedsiębiorczy status Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego, samodzielnych publicznych zakładów opieki zdrowotnej, itp.). Dokładnie te same uwagi o pragmatycznym charakterze tego zabiegu legislacyjnego odnoszą się do objęcia zakresem przedmiotowym pojęcia sprawy gospodarczej umów leasingu albo – tak samo od strony relacji cywilnoprawnej rozlicza się te umowy w razie powstania sporu niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z najczęściej występującą sytuacją klasycznej relacji pomiędzy przedsiębiorcami, jak i rzadziej występującymi, ale obecnymi w sądach sprawami z udziałem korzystających – byłych przedsiębiorców, jak i umów leasingu konsumenckiego. Nie inaczej jest w wypadku odpowiedzialności osób odpowiadających za cudzy dług. Skoro dług ma charakter gospodarczy, to oczywista jest wyższa kompetencja sędziów orzekających w sprawach gospodarczych w zakresie rozpoznawania tego rodzaju spraw niż sędziów orzekających w sprawach cywilnych. Tymczasem przed wejściem w życie tej regulacji sprawy takie trafiały do wydziałów cywilnych tylko dlatego, że np. jeden z pozwanych nie był przedsiębiorcą. Spraw takich było wiele, by wskazać choćby przykładowo sprawy przeciwko awalistom wekslowym (np. małżonkom osób fizycznych – przedsiębiorców) czy pozwany wraz ze spółką jawną jej współnikom odpowiadających z nią solidarnie i subsydiarnie²⁴.

Wreszcie ten sam motyw przyświecał wyłączeniu z katalogu spraw gospodarczych sporów o wierzytelność nabytą od osoby niebędącej przedsiębiorcą, chyba że wierzytelność ta powstała ze stosunku prawnego w zakresie działalności gospodarczej prowadzonej przez wszystkie jego strony (art. 458² § 2 pkt 2 k.p.c.). Bez tego wyłączenia sprawami gospodarczymi przed wejściem w życie przepisów stawały się sprawy o skupowane często przez wyspecjalizowane przedsiębiorstwa windykacyjne wierzytelności osób nie prowadzących działalności gospodarczej wobec przedsiębiorców (które w braku przelewu rozpoznawane byłyby w wydziałach cywilnych), a nawet

---

²⁴ Art. 22 w zw. z art. 31 ustawy z dnia 15 września 2000 r. *Kodeks spółek handlowych*, Dz. U. z 2019 r., poz. 505 z późn. zm.

sprawy dotyczące wiarygodności pracowniczych, które w braku przelewu rozpoznawane były przez sądy pracy. Jest rzeczą oczywistą, że naturalna specjalizacja w rozpoznawaniu takich spraw występuje w sądach, które co do zasady są właściwe do ich rozpoznania, a nie w sądach gospodarczych, w których sędziowie zasadniczo rozpoznają sprawy innego rodzaju. *Notabene* ten sam motyw przyświecał powrotowi²⁵ do poprzednio (przed 3 maja 2012 r.) obowiązującej regulacji dotyczącej rozliczenia podziału wszystkich mas majątkowych w działowym postępowaniu nieprocesowym w wydziałach cywilnych sądów rejonowych, albowiem sędziowie sądów gospodarczych zdecydowanie mieli problemy w poprawnym proceduralnie rozstrzygnięciu incydentalnie trafiających tamże spraw rozliczeniowych po ustaniu stosunku spółki cywilnej²⁶.

4. Definicja przedsiębiorcy a sprawy gospodarcze

Podkreślić w tym miejscu wypada, że w projekcie zadbano, by stawiające podwyższone wymagania przepisy o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych nie musiały być stosowane przez tych, którzy przedsiębiorcami nie są, lub też należąc formalnie do tego grona jako z założenia przedsiębiorcy prowadzący przedsiębiorstwa mniejszego rozmiaru (osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej) albowiem tym podmiotom pozostawiono wybór reguł procesowych, które w procesie z ich udziałem znajdą zastosowanie zapewniając jednocześnie realność tego wyboru koniecznością dokonania przez sąd ich stosownego pouczenia – art. 458⁶ k.p.c. [Dziurda i Szrajter 2020, 12-23].

Tego rodzaju regulacja, dość oczywista z uwagi na opisywane wyżej zróżnicowane możliwości faktycznego dostosowania się tych podmiotów do obostrzonych gospodarczych reguł procesowych, nie umniejsza dobrodziejstwa objęcia dodatkowych kategorii spraw definicją sprawy gospodarczej, albowiem będą one nadal rozpoznawane w wyspecjalizowanych wydziałach

---

²⁵ Art. 458² § 2 pkt 1 k.p.c. Nie są sprawami gospodarczymi sprawy o podział majątku wspólnego współników spółki cywilnej po jej ustaniu.

²⁶ *Notabene* wskazywałem na ten problem niezwłocznie po 3 maja 2012 r. [Piebiak 2012, 614-23].

gospodarczych, jednakże z wyłączeniem stosowania odrębności procesowych charakterystycznych dla spraw gospodarczych, tj. będą rozpoznawane według tych samych reguł procesowych, jakie stosowane są w wydziałach cywilnych.

W literaturze przedmiotu pojawiły się również głosy oceniające *in minus* brak wyłączenia stosowania przepisów o postępowaniu odrębnym w sprawach gospodarczych w stosunku do rolników, którzy prowadzą działalność gospodarczą²⁷. Nie wydają się one słuszne. Rozumienie pojęcia prowadzenia działalności gospodarczej na gruncie k.p.c. wypracowane zostało przez lata obowiązywania tegoż aktu w orzecznictwie i nadal pozostaje aktualne. Jak słusznie wskazał Sąd Najwyższy, podmiotem gospodarczym (wedle dzisiaj stosowanej nomenklatury: przedsiębiorcą) jest każdy podmiot, który został dopuszczony do prowadzenia działalności gospodarczej przez odrębne przepisy²⁸. Sąd Najwyższy niejednokrotnie wskazywał także, interpretując rozszerzająco pojęcie prowadzenia działalności gospodarczej, iż w przypadku prowadzenia przez dany podmiot działalności wytwórczej, handlowej bądź usługowej nie nastawionej na zysk, lecz zmierzającej jedynie do pokrywania kosztów własnymi dochodami, nie jest wykluczone uznanie tego rodzaju podmiotu za przedsiębiorcę.²⁹ Biorąc powyższe pod uwagę, jak również poczynione wcześniej rozważania odnośnie do ochrony przed rygoryzmem postępowania gospodarczego potencjalnie znajdującej zastosowanie wobec wszystkich przedsiębiorców prowadzących swoje przedsiębiorstwa w oparciu o wpis do ewidencji działalności gospodarczej (także te o charakterze rolniczym) nie sposób znaleźć przekonujące argumenty za jeszcze szerszym wyłączeniem podmiotów trudniących się działalnością rolniczą, zwłaszcza gdy zważy się na niewielką liczbę i z reguły duży rozmiar przedsiębiorstw rolniczych prowadzonych przez osoby prawne i inne jednostki organizacyjne, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (art. 33¹ *Kodeksu*

---

²⁷ Tak M. Dziurda, w: Ojczyk 2019.

²⁸ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 1991 r., sygn. akt II CZP 117/91, OSNC 1992/5/65.

²⁹ Zob. np. uchwały składu siedmiu sędziów: z dnia 6 grudnia 1991 r., sygn. akt III CZP 117/91, OSNC 1992/5/65; z dnia 30 listopada 1992 r., sygn. akt III CZP 134/92, OSNC 1993/5/79; z dnia 6 sierpnia 1996 r., sygn. akt III CZP 84/96, OSNC 1996/11/150; z dnia 26 kwietnia 2002 r., sygn. akt III CZP 21/02, OSNC 2002/12/149; z dnia 11 maja 2005 r., sygn. akt III CZP 11/05, OSNC 2006/3/48.

cywilnego)³⁰. Nie ma w działalności rolniczej niczego tak dalece specyficznego w zestawieniu z innego rodzaju przedmiotem działalności gospodarczej lub zawodowej (art. 43¹ k.c.) co czyniłoby uzasadnionym odmienne traktowanie podmiotów nią się trudniących czy to w obszarze przepisów procesowych stosowanych w postępowaniach z ich udziałem, czy to w obszarze podlegania tychże kognicji sądownictwa gospodarczego.

5. Kognicja sądów gospodarczych

Niektórzy komentatorzy wprowadzonych do k.p.c. zmian za wadę uznają również fakt, że w katalogu spraw rozpoznawanych przez sądy gospodarcze znalazły się również te, które nie będą rozpatrywane w postępowaniu procesowym, czyli z zastosowaniem przepisów art. 458¹-458¹³ [Ojczyk 2019]. Ogólnikowość przytoczenia tego poglądu utrudnia polemikę z nim. Dość w tej sytuacji stwierdzić, że nowelizacja większych zmian w tym zakresie nie wprowadza, a jeżeli już to w kierunku przeciwnym, tzn. odjęcia sądom gospodarczym pewnej kategorii spraw nie rozpoznawanych z zastosowaniem odrębnych reguł procesowych przewidzianych w art. 458 z kolejnymi indeksami, jak np. spraw o podział majątku spółki cywilnej, o czym była już wyżej mowa. Gdyby ten postulat potraktować szerzej jako generalne ograniczenie kognicji sądów gospodarczych do sprawy rozpoznawanych w postępowaniu odrębnym, to oczywiście postulat ten należałoby uznać, z przyczyn praktycznych właśnie, za głęboko nietrafiony, albowiem nie tylko prowadziłby do nonsensownych utrudnień dla stron i kosztownych, a jednocześnie niczemu nie służących obciążeń dla sądów typu wysyłanie wniosków, a następnie przesyłanie akt pomiędzy sądami gospodarczymi, a wydziałami cywilnymi celem rozpoznania wniosków klauzulowych dotyczących tytułów egzekucyjnych wydanych przez te pierwsze, ale i zaprzepaszczenia niezbędnej specjalizacji sędziów gospodarczych w tych stosunkowo licznych sprawach, w których to właśnie sądy gospodarcze przez lata rozstrzygały sprawy bez zastosowania odrębnych przepisów procesowych w rodzaju spraw depozytowych spełniających kryteria sprawy gospodarczej, czy spraw związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstw państwowych. Być

---

³⁰ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. *Kodeks cywilny*, Dz. U. z 2020 r., poz. 1740 [dalej cyt.: k.c.].

może błędne odczytywanie zamierzeń ustawodawcy wynika z niedostrzeżenia, że poza kilkoma celowymi zabiegami przesuwanymi pewne kategorie spraw pomiędzy wydziałami cywilnymi i gospodarczymi, które zostały wyżej opisane, nie było intencją twórców projektu wprowadzanie diametralnych zmian w kognicji sądów gospodarczych. Intencją były opisane wyżej korekty, a także przeniesienie (w znacznej części niezmienionego) przepisu definiującego kognicję sądów gospodarczych z często niedostrzeżonej ustawy o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych do k.p.c.³¹

Zakończenie

Podsumowując wybrane uwagi odnoszące się nade wszystko do kognicji sądów gospodarczych, zakresu przedmiotowego postępowania odrębnego i celów nowelizacji można uznać, że jakkolwiek całościowy efekt nowelizacji k.p.c. z 2019 r., nie spełni wszystkich pokładanych w nim nadziei (co *notabene* nie jest nigdy możliwe, ponieważ niemalże zawsze projektodawca mierzy się ze sprzecznymi oczekiwaniami potencjalnych adresatów norm, których nie sposób jednocześnie spełnić), także w obszarze pełnej efektywności w obszarze orzekania [Torbus 2019, 4n.], to z całą pewnością pozwoli efektywność ową poprawić. Nie sposób przy tym nie zauważyć, że na efektywność składa się nie tylko treść przepisów aktu prawnego, w oparciu o który dochodzi do orzekania, ale również szereg innych elementów, których analiza nie jest objęta przedmiotem niniejszego artykułu [Kaczmarczyk i Piкуła 2016]. Pamiętać należy także, iż racjonalny ustawodawca tworzy normy prawne w oparciu o wypracowywany konsensus [Kantor-Kozdrowicki 2018, 95-110], przy jednoczesnym dopuszczeniu pewnej etapowości we wdrażaniu zaplanowanego efektu końcowego, co w mojej opinii ma miejsce.

Niezależnie od powyższego, przeprowadzona powyżej analiza pozwala stwierdzić, iż normy zawarte w dziale IIa (tytuł VII księga pierwsza część pierwsza) k.p.c. nie tylko zasadniczo pozbawione są wytykanych im wad, ale także prowadzą do osiągnięcia celów, jakie zostały przed nimi postawione, w tym celu nadrzędnego – efektywności. Należy przez to rozumieć poprawę ekonomii procesowej oraz dążenie do zapewnienia wydawania słusznych i sprawiedliwych orzeczeń. Nie można co prawda wykluczyć, że nie-

---

³¹ Szerzej na ten temat, trafnie i wyczerpująco, zob. Szanciło 2019, 1523-564.

które z przyjętych rozwiązań w praktyce mogą się nie sprawdzić bądź wymagać uszczegółowienia, a z pewnością ukształtowania jednolitej linii orzeczniczej. Będzie to jednak naturalnym i nieuniknionym skutkiem w przypadku modernizacji systemu prawa. Rolą racjonalnego prawodawcy będzie zatem obserwowanie praktyki orzeczniczej w sprawach gospodarczych i ewentualne podjęcie kroków w kierunku dalszej modernizacji przepisów, zwłaszcza że życie przynosi nowe wyzwania i także w obszarze procesu cywilnego, a przede wszystkim w obszarze postępowań gospodarczych, jest potrzeba wypracowywania nowych rozwiązań procesowych związanych choćby z sytuacją epidemiologiczną wymuszającą, na ile to możliwe w ramach priorytetu zachowania rzetelności procesowej, korzystanie z rozwiązań pozwalających uniknąć bezpośredniej styczności uczestników postępowań sądowych. To jednak temat na zupełnie inny artykuł.

PIŚMIENNICTWO

- Dziurda, Marcin, i Marta Szrajer. 2020. „Postępowanie gospodarcze według nowych przepisów.” *Przegląd Prawa Handlowego* 1:12-23.
- Flejszar, Radosław. 2007. *Postępowanie w sprawach gospodarczych. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Gudowski, Jacek. 2020. „Art. 458².” W *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*. T. 1-2, red. Tadeusz Zembruski. Warszawa: <https://sip.lex.pl/#/commentary/587808136/605576> [dostęp: 28.03.2020].
- Jakubecki, Andrzej. 2010. „Art. 479¹.” W *Komentarz aktualizowany do Kodeksu postępowania cywilnego*. Warszawa: Wolters Kluwer Polska. LEX/el.
- Kaczmarczyk, Hubert, i Łukasz Pikuła. 2016. *Granice efektywności prawa*. T. 1: *Sposoby osiągania efektywności w prawie*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Kantor-Kozdrowicki, Piotr. 2018. „Racjonalność prawodawcy jako paradygmat nauk prawnych.” *Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis* 7, nr 1:95-110.
- Naworski, Jerzy P. 2013. „Pojęcie sprawy gospodarczej w świetle legis latae.” *Przegląd Prawa Handlowego* 1:29-41.
- Ojczyk, Jolanta. 2019. „Postępowanie gospodarcze nie będzie łatwe.” <https://www.prawo.pl/biznes/nowe-postepowanie-gospodarcze-na-co-uwazac,495920.html> [dostęp: 28.03.2020].
- Piebiak, Łukasz, i Bartosz Draniewicz. 2007. *Postępowania odrębne. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.

- Piebiak, Łukasz. 2008. „Czy warto likwidować sądy gospodarcze?” *Rzeczpospolita* z 15 listopada 2008 r., C3-C4.
- Piebiak, Łukasz. 2012. „Nowelizacja Kodeksu postępowania cywilnego – uwagi praktyczne, cz. I.” *Monitor Prawniczy* 12:614-23.
- Rutkowski, Dariusz. 2020. „Art. 458².” W *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz*, red. Olga M. Piaskowska. Warszawa: Wolters Kluwer Polska. <https://sip.lex.pl/#/commentary/587811277/608717> [dostęp: 28.03.2020].
- Szanciło, Tomasz, red. 2019. *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Torbus, Andrzej. 2019. „Ekspertyza na temat: Czy projekt nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego pod nazwą «Ustawa o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw» (druk nr 3137) pozwala zwiększyć efektywności postępowania cywilnego?” <http://www.sejm.gov.pl/sejm8.nsf/opinieBAS.xsp?nr=3137> [dostęp: 20.02.2020].

Powrót postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych – w odpowiedzi niektórym krytykom

Streszczenie

Artykuł stanowi odpowiedź na głosy krytyki w zakresie kluczowych kwestii z punktu widzenia celów nowelizacji *Kodeksu postępowania cywilnego*. W tekście zwrócono uwagę na *ratio legis* przywrócenia odrębnego postępowania w sprawach gospodarczych, co nastąpiło z dniem 7 listopada 2019 r., kiedy to obowiązywać zaczęła zasadnicza nowelizacja *Kodeksu postępowania cywilnego* z dnia 4 lipca 2019 r. Wskazano, że obowiązujące od dnia 3 maja 2012 r. do wejścia w życie omawianej nowelizacji przepisy nie sprawdziły się oraz generowały liczne problemy. W dalszej części zmierzono się z krytyką niektórych praktyków i teoretyków kwestionujących rozwiązania przyjęte przez ustawodawcę. Polemika została podjęta w szczególności w zakresie zagadnienia sprawy gospodarczej, postrzegania przedsiębiorcy, czy kognicji sądów (wydziałów) gospodarczych.

Słowa kluczowe: prawo cywilne, nowelizacja, przedsiębiorcy, polemika

The Return of Separate Proceedings in Business Cases – in Response to Some Critics

Summary

The article is a response to criticism regarding the key issues, from the point of view of the objectives of the amendment to the Code of Civil Procedure. The text highlights the *ratio legis* of the restoration of separate proceedings in commercial cases, which took place on 7th November 2019, when the fundamental part of amendment to the Code of Civil Procedure from 4th July 2019 became effective. It was indicated that the provisions in force from 3rd May 2012 until the entry into force of

the amendment in question, did not work out and generated numerous problems. Later, criticism of some practitioners and theorists who questioned the solutions adopted by the legislator was challenged. The polemic was mainly raised with regard to the issue of economic matters, the perception of an entrepreneur and the jurisdiction of economic courts (departments).

Key words: civil law, amendment, entrepreneurs, polemics

Information about Author: ŁUKASZ PIEBIAK, M.A., judge, Justice Institute; ul. Krakowskie Przedmieście 25, 00-071 Warszawa, Poland; e-mail: l.piebiak@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-5771-6921>